

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Теорія кодування

Шифр та назва спеціальності

122 – Комп'ютерні науки

Інститут

ННІ Комп'ютерного моделювання, прикладної фізики та математики

Освітня програма

Комп'ютерні науки. Моделювання, проектування та комп'ютерна графіка

Кафедра

Комп'ютерне моделювання процесів та систем (162)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Профільна підготовка, Вибіркова

Семестр

6

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Некрасова Марія Володимирівна

(відповідальний лектор)

Marii.Nekrasova@khpi.edu.ua

Кандидат технічних наук

Авторка більш, ніж 30 наукових та методичних публікацій.

Провідний лектор з дисциплін: Теорія ймовірностей, Математична статистика, Теорія прийняття рішень, Теорія інформації і кодування

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Предметом розгляду є рішення теоретичних питань, що стосуються підвищення ефективності та функціонування інформаційних систем, зокрема, систем зв'язку. Вона містить в собі:

- 1) аналіз сигналів, як засобу передачі інформації;
- 2) аналіз інформаційних характеристик джерел повідомлення і каналів зв'язку;
- 3) теорію кодування;
- 4) методи прийому і обробки інформації.

Мета та цілі дисципліни

Метою дисципліни є розкриття сучасних наукових концепцій і понять інформаційних технологій, методів перетворення та передачі повідомлень; вивчення основних напрямів досліджень у теорії інформації та кодування в інформаційних системах, оволодіння методами кодування та декодування сигналів, оптимального їх виявлення та приймання, обробки та захисту інформації при наявності завад, управління потоками в інформаційних мережах.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК1: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК2: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК3: Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК6: Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями

ЗК8: Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК11: Здатність приймати обґрунтовані рішення

СК1: Здатність до математичного формулювання та досліджування неперервних та дискретних математичних моделей, обґрунтовування вибору методів і підходів для розв'язування теоретичних і прикладних задач у галузі комп'ютерних наук, аналізу та інтерпретування.

Результати навчання

ПР1: Застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук.

ПР3: Використовувати знання закономірностей випадкових явищ, їх властивостей та операцій над ними, моделей випадкових процесів та сучасних програмних середовищ для розв'язування задач статистичної обробки даних і побудови прогнозних моделей

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 32 год., лабораторні роботи – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Знання основних розділів курсу математичного аналізу, теорії ймовірностей, методів оптимізації.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Методи навчання полягають у поєднанні розуміння лекційного матеріалу з умінням логічно та абстрактно мислити.

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій, де використовуються демонстраційно-ілюстративний підхід, аналіз конкретних прикладів, систематизація та узагальнення теоретичних концепцій, а також ведення дискусій на основі критичного мислення. На практичних заняттях використовуються частково-пошуковий метод та метод дискусій, акцентується увага на застосуванні практичних задач з предмету в галузі комп'ютерних наук

Особливості навчання полягають у великій кількості завдань, що виконуються в межах практичних занять та самостійної роботи. Більшість задач розв'язується самостійно аналітично. Навчальні матеріали доступні студентам на Microsoft OneDrive.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Основи теорії інформації

Лекція 1: Предмет і задачі теорії інформації. Поняття ентропії як міри невизначеності стану фізичної системи.

Лекція 2: Ентропія складної системи. Теорема додавання ентропій.

Лекція 3: Умовна ентропія. Об'єднання залежних систем.

Лекція 4: Ентропія і інформація. Поняття інформації та її властивості. Види інформації.

Лекція 5: Часткова інформація про систему, що міститься в повідомленні про подію. Часткова інформація про подію, що міститься в повідомленні про іншу подію.

Лекція 6: Ентропія і інформація для систем з неперервною кількістю станів.

Лекція 7: Передача інформації зі спотворенням.

Тема 2. Кодування

Лекція 8: Поняття інформації кодів, їх класифікація та основні характеристики. Позиційні системи числення. Способи подання кодів.

Лекція 9: Надмірність повідомлень і кодів. Постановка задачі кодування в каналах без перешкод. Основні теореми кодування для каналів. Оптимальне кодування.

Лекція 10: Типи та класифікація алгоритмів шифрування. Смыслове та символічне кодування. Криптографія та криптоаналіз.

Лекція 11: Завадостійке кодування. Двійкові та недвійкові коди, що виявляють однократні помилки. Код із повторенням. Штрихові коди.

Лекція 12: Двійкові групові коди. Коди Хеммінга. Двійкові циклічні коди. Каскадні коди. Рекурентні коди. Недвійкові коди.

Лекція 13: Основні методи стиснення даних при передачі та архівації. Статистичні методи (Шеннона–Фано, Хаффмана).

Лекція 14: Особливості та категорії програм–архіваторів.

Лекція 15-16: Використання зворотного зв'язку для підвищення ефективності передачі інформації. Системи і мережі передачі даних.

Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом.

Теми лабораторних робіт

Лабораторна робота 1: Розрахунок ентропії простих систем

Лабораторна робота 2: Розрахунок ентропії складних систем

Лабораторна робота 3 -4: Визначення виду інформації, її розрахунок та зміст

Лабораторна робота 5: Підготовка доповіді по видам і принципам кодування

Лабораторна робота 6: Побудова кодів і кодових дерев. Аналіз кодів

Лабораторна робота 7: Кодування за Шенноном

Лабораторна робота 8: Кодування за Хаффманом

Самостійна робота

На самостійну роботу виносяться теми:

1 Повідомлення, сигнали, завади та їх класифікація.

2 Математичні моделі сигналів.

3 Дискретні джерела інформації.

4 Швидкість передачі інформації.

5 Інформаційні втрати при передачі інформації по дискретному каналу.

6 Пропускна здатність дискретного каналу.

7 Теорема Шеннона про кодування дискретного джерела.

8 Продуктивність неперервного джерела та пропускна здатність неперервного каналу.

9 Секретність та імітостійкість кодів, словарно–орієнтовані алгоритми стиснення інформації.

Література та навчальні матеріали

1. Безруков В. В. Теорія інформації: Навч. посібник. Дніпропетровськ :ДИИТ (ДДТУЗТ, 2001. 110 с.

2. Жураковський Ю. П. Теорія інформації та кодування: Підручник. – К.: Вища школа, 2001. 255 с.

3. Жураковський Ю. П. Теорія інформації та кодування в задачах: Навчальний посібник.

Житомир: ЖІТІ, 2002. 230 с.

4. Сорока Л. С. Основи теорії інформації: [Навчальний посібник] / Л. С. Сорока.– Харків: ХНУ ім.

В.Н.Каразіна,

2007. – 264 с.

5. Кожевников В. Л. Теорія інформації та кодування Навч. посібник . Д.: Національний гірничий університет, 2011. 108 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Виконання лабораторних робіт - максимум 40 балів. Здача усних колоквіумів з теорії - максимум 40 балів. Виконання контрольних робіт - максимум 20 балів

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

28.08.2023

Завідувач кафедри
Дмитро БРЕСЛАВСЬКИЙ

28.08.2023

Гарант ОП
Оксана ТАТАРІНОВА